

Az Una könyve

A zöld hadsereg tengerészei

Az erdők türkiz színűek voltak, a fák lágyan hajladoztak jobbra-balra, mint a tengeri anemóna csápjai. Távoli látvány volt, valahol a látóhatár peremén imbolygott, párás ablaküvegen keresztül néztem a szivárványszínű fénytörésben. A képzeletemet edzettem, ugyanis a fák voltaképpen csupaszok voltak, hamuszürkék, zuzmóktól pettyesek, itt-ott egy-egy fagyöngy labdája zöldellt, de ez nem segített az általános klorofilhiányon, ami nem csak a természetet, hanem az emberi lelkeket is jellemezte, mivel a színek a nyugati világ becsempészett kémei voltak, a fényűzés, a jólét leheletei, s mint ilyeneket, száműzni kellett őket az életünkéből. Az ablaküveg innesső oldalán a szoba valóságának ura voltam. Kint az utcán más történetek voltak érvényben. Lent az erkély alatt egy olyan város terült el, melyet még nem érezhettem magaménak, túl fiatal voltam egy ilyen szerelemhez; egy puhány város, mely akár a langyos köpet a napon. Az állam egy távoli galaxis volt a *Csillagászati atlasz*ból. Később majd a szívemhez nő, tekintet nélkül arra, mennyire árulkodó volt az emberfölötti igyekvés, hogy a köztünk lévő különbségeket elfedjék az együgyű mesével, miszerint testvérek volnánk, és minálunk minden a legnagyobb rendben van, miközben a berlini fal mindkét oldalán a nyomorúság, a rothadás és a romlás virágzik. Milyen szép szó ez a *romlás!* Amikor azonban ráeszméltem arra, hogy nem vagyunk testvérek, nem mintha én nem akarnám, hanem mert a városom lakosainak zöméből, mindkét nemzetből, hiányzik ez a jószándék, attól fogva idegennek éreztem magam itt. Arról nem is beszélve, hogy a Jugoszláv Néphadseregben a szerbek is meg a horvátok is arra akartak rávenni, hogy muzulmánként mondjam magam, mivel olyan, hogy jugoszláv, nem létezik. Kisebbségi identitással éltem egy olyan országban, melynek neve ebből az identitásából következett. Amikor felfedeztem, hogy a statisztika szerint Jugoszláviában azok vannak a legkevesebben, akik jugoszlávnak vallják magukat, ez valósággal sokkolt. Pedig amikor bevonultam a hadseregbe, anyám arra biztatott, hogy jugoszlávnak mondjam magam; úgy gondolta, ha kijelentem, hogy muzulmán vagyok, ki fognak nevetni a katonatársaim. Egyik szuggesztívó sem talált, mivel én a spanyol polgárháború szerelmese voltam. Sajnáltam, hogy egy időgéppel nem tudok visszajutni Spanyolországba, és meghalni a szabadságért. Csak ott létezett kis ideig az én nációm.

– Ki-i-i-ééért? – üvölti a fáradt torok, mely az erkélyem alatt vezeti az ifjúsági munkabrigádót. Mint mikor a bűvár dróttal vonszolja a partra a fölfúvódott tetemet a kiáradt folyóból, úgy vonta magával ez a vezérhang a többit.

– Tiii-tóóó-éért! – harsant fel száz torokból.

– Ki-i-i-ééért?

– A néééép-éért!

– Ki-i-i-ééért?

– A Pááárt-éért!

Ráismerek az első sorokban menetelő arcokra, pusztá automatizmust látok rajtuk, és nyáladzást az üstben főzött katonai bablevesre. Nyilván ebben merül ki a *permanens forradalom* legmagasabb ideálja. A hangok felmászta a belvárosba, a kórház felé, hogy aztán elfulladjanak az autódudák meg a részeg csavargók rikoltozásában. Az utóbbiak közül kiemelkedett Ifjabb Jup, egy fánk-szerű, kövérkés, időtlen figura, aki pálinka nélkül olyan volt, mint valami hájas, mogorva rágcsláló. Az apja, Idősb Jup vézna, madárcsontú ember volt, arany pescétgyűrűt viselt és a haját brillantinnal nyalta le, régi divat szerint hátrafésülve a homlokából. Ő urasan, lassan esett szét, ahogy az egy alkoholista gróffhoz illik. Az ifjúkommunistának, aki a kérdéseket üvöltözte, melyekre a gránitkemény válaszok érkeztek, a szeme alatt egy tetovált, indigókék könnysepp ékeskedett – a zenicei börtön érdemrendje, amit csak kipróbált bűnözők kapnak meg.

A vonzás-taszítás skáláján mozgott nálam a gyűrött arcú vak cigány orrhangú gajdolása is hétfőnként a városi piacon, a nyolcvanas évek végén, az izzadság- és tehéntúró szagú tömegben.

„Szánjatok meg, asszonyok, elvtársak, ifjúság..."

adatok alamizsnát, az Isten áááldjon meg beenneteket..."

Isten óóóvja meg a gyerekeiteket..."

Ez a népi Homérosz szobormereven állt az utca szélén, és kántálta a könyörgését, melyben békésen megfért a kommunizmus az iszlámmal. A rokoni kora reggel kivitték az utcára koldulni, és otthagyták, hadd dolgozzon. Amint bezárt a piac, jöttek érte és vitték, mint egy megrozsdásodott Sony robotgépet. Nem sokkal a háború kitörése előtt Homérosz a fecskékkel együtt odébbállt Délre. Lefogadom, hogy eztán négy évig senki sem látott egyetlen fecskét sem.

Nem tudtam megszabadulni ettől az érzéstől, hogy egyszerre vonz és taszít valami, mintha a perverzió ördöge szállna meg. Olyan érzés, mint mikor lefelé bámulsz az erkélyről és vonz a szakadék, mégsem lépsz ki lazán, mint az öngyilkosok, hogy az épület előtti parkolóban landolj. Mint mikor hosszú konyhakéssel a kezdedben a saját hasadra gondolsz. Nos, a perverzió az az ördöge bújik belém, amikor eszembe jut az élet a régi országban, és annak az országnak a veszte.

Valami villant a levegőben és ünnepélyesen kirobbant, a virágpor felhői, a városi park florealis diadala felkonferálta a természet spektakulárját. Gyógyíthatatlan tavaszi melankólia lepelt el minden gondolatot, minden fűcsomót, felborítva a szárnyas rovarok menetrendjét, akik összeütköztek a légi sugárutakon; ég s föld megittasult, és ez valami fenségeset ígért. A tavasz a közelgő csoda, égi tűzijáték. Amikor minden kislány és minden érett nő termete hormonális magnetizmussal hódít. És a kis Krakatau a gatyában ki akar törni.

Belecsíptem a húsomba, hogy tudatosítsam halandóságomat, mert az úristen imidzsére vagyunk teremtve, és én egy pillanatra azt hittem, hogy testtelenné válok a gyönyörűségtől.

A tavasz az a karnevál, mely szinte megbolondítja az egész világot. A fagyos szürkeséget egy perc alatt elárasztotta a fű zöld óceánja, melyen hajóra lehetett volna szállni, ha lett volna erőnk olyan picivé zsugorodni, mint egy hangya vagy egy vidám szöcske. Ez pedig nagyon nehéz volt a felnőttek világában, ahol a nagyok uralkodtak, és minden módon azon voltak, hogy magukhoz hasonítsanak, mogorva, bajszos férfikká változtassanak bennünket, akik fontos dolgokat csinálnak a mi nagy, erős államunk fönmaradása érdekében. De én nem akartam bajszos lenni, nem voltam hajlandó sebtében felnőni.

Hittem pionírkendőm piros színében. Akárcsak a föld proletárjainak véreben, akik a világforradalomra vágyakozva majd föl fognak sorakozni a földalatti gyárakban – majd ha Marx, Engels és Lenin föltámasztják őket halottaikból. Később elég volt egyetlen könyv, a *7000 nap Szibériában* Karlo Štajnertől, hogy egy bizonytalan vonással, finoman kihúzzam a kommunizmust középiskolás koromnak arról a listájáról, melyen a számomra fontos izmusokat lajstromoztam. A Párt nyelvén szólva: revizionista lettem. Miként Rosa Luxemburg, akit gyűlöltünk, mert elhagyta a forradalom eredeti hagyományait és undok imperialista ügynökké vált. A marxizmus tankönyveiben legalábbis így tállták nekünk.

Minden a mi erős államunkat szolgálta, a bolygó negyedik katonai nagyhatalmát, melynek acélszárnyaira fölöttébb büszkék voltunk, olyannyira, hogy a városi parkban még a bokrokat is precíz mértani formában ültették el, úgy, hogy egy nagy, lombos ötágú csillagot alkossanak. A nagy, lombos ötágú csillag bozótjaiban vörösbegyek raktak fészket, a madarak munkásosztálya, ez az egyforma *kraszna* hadsereg, mely ugyan nem tűnik ki isten tudja milyen énekművészettel, ám a szorgalmas és szófogadó ifjú népség

ŠEHIĆ, Faruk
Az Una hullámai
(Radics Viktória ford.)
L'Harmattan, 2016
(megjelenés előtt)

szakadatlanul szövögette szürke függőotthonait a bokrok lombjában, a kesernyős, vörös levű bogycsok közepette.

A vörösbegyek mégis kedves kis tollas lények voltak, folyton csicseregtek és fáradhatatlanul munkálkodtak kis társadalmi-politikai közösségeik fejlesztésén, biztonságos madárkommunát teremtve, melyben mindenki szükségletei és képességei szerint részesült a közvagyonból. Igazi osztály nélküli társadalom volt ez, hiszen minden tagjának ugyanannyi emberi joga volt, akár csak a mesés Észak lakóinak.

– Gázoljátok csak a füvet! – mennydörgött Kosta, a parkőr, szürkészöld egyenruhában, fején orosz kalppal, melynek árnyékában egy tíztagú család is elfért volna.

– Ha a Központi Bizottság elrendeli, vörös lesz még a fű is! – riogatott bennünket Kosta a grandiózus szabadvésműves páhollyal, mely a mi hatalmas, erős államunkat kormányozta. Az volt a bűnünk, hogy szerettünk a fűben járni és gyűjtögetni a pitypang meg a százszorszép csillagos virágait. Jobban féltem Kosta kalpagjától, mint a szikár alakjától, széles járomcsontú arcától, melyből gonoszul villogtak a kicsi, szürke szemei; üdvözlés helyett a tekintetével nyilazott bennünket, mint akinek hivatása a haragvadás. Az állam totális hatalma abban tükröződött, hogy még a legalacsonyabb rangú képviselői is, mint Kosta, a parkőr, tökéletesen ijesztőek voltak.

Menekültünk előle, mint ördög a tömjénfüsttől. Hallottuk, ahogy ballag lefelé a városba, a bemagolt kommunista jelszavakat deklamálva, melyekhez képest még az akácfá kérge is sima és lágy. Mikor közeledett, sebesen bemenekültünk a vad, loboncos bozótosba, melynek sudár vesszein sárga szirmok serkentek és teljesen belepték az ismeretlen növény ágait, melyet mi *magellánának* nevezünk el. Ezek a bokrok voltak a mi hajóink, a híres portugál tengerészről, Fernando Magellanról kapták nevüket.

Mindegyik magellána (latinul *Forsythia*, mifelénk forzícia vagy aranyeső) két matrózt meg egy kapitányt fogadott magába. A magellánák közel álltak, úgyhogy láthattuk egymást és átkiabálhattunk egymáshoz a fantáziaútjainkon. Az volt a legjobb, amikor meleg tavaszi szél fúj, mintha vihar feszítette volna vitorlásaink köteleit és ringatott volna bennünket az ágak között, akár a hullámok a felbőszült tengerrel küzdő matrózokat. Egyszeriben minden forogni kezdett körülöttünk, a fű meg a fák, a kavicsos utak s a környező házak.

Ez volt az a pillanat, amikor megszabadultunk a gravitációtól. Fordult egyet a föld és a világ fölibénk került, mi pedig határozott parancsokat adtunk ki, és bátran nyomultunk az égi tengeren. Félelem nélkül vitorlázunk, a szívünk az asztrolábium s az iránytű.

Jé, itt az a fa, az a különleges fa, melynek lombját teljesen benőtte a borostyán. A borostyán szívós ágain könnyedén fel lehetett kúszni a lombkoronába, és tényleg nem lehetett megkülönböztetni a fa saját leveleit a vendégnövény viaszos leveleitől. Ide kúsztam fel, az afro-frizurához hasonlító lombba; csönd és békeesség volt odabenn. A falomb félhomálya volt a szövetségesem, miközben odalent a Tito marsall főtuta nyüzsgött: emberek, autók, lovaskocsik, mentők, görnyedt és szálegyenes parasztasszonyok, nehéz súlyt cipelve a fejükön – azok a nyakak akár földlemezeket is elbírtak volna, egész portákat –, öregemberek, akik keservesen köpködtek életük keserű tartalmát – minden mozgásban volt, hangyakaravánok és jószágok, gyíkok és piros-fekete bogarak, birkák a grmeči hegyi legelőkről, nomád pásztorok, akik olyan subát hordtak, mint a kozákok, vakok és részegesek, gyerekek és fiatalok, tudatlan emberáradat, mely nem várt semmit, hiszen senki sem láthatott a jövőbe. A jövőt azoknak a kövel írt betűknek a súlya garantálta, amelyekkel népeink és nemzetiségeink legnagyobb fiának neve volt kirakva a Tečija oldalán. Én a csöndes, békés lombban ültem. Láthatatlan vagyok. Nem vagyok. Ha lehunyorom a szemem, a világ is elszel. Csak én maradok, kis lámpás a sötétségben, miközben a Grmeč felől vihar közeleg. Egy didergő test a zöld ágakat zörgető szélben, semmi más. Fönről, a kilátóból szemléltem a hétköznapi életet, a titkos életemből, a városi park végében, miközben alattam az aszfalton Kosta távolodott a történelem éjszakájába, raporra szólítván a felhőket mega gyanús égitesteket. A csábos női csípőket leszámítva csendes volt a tenger, nem hullámzott. A múlt és a jövő ugyanaz. Ő, emberek, folytatok, mint a víz! A haláltól nagyon féltem, azonban bárhová néztem, sehol sem tűnt fel a láthatáron.

RADICS VIKTÓRIA FORDÍTÁSA

